

Opravidanost retuša u doživljaju vizualne cjeline

Autor: Stevo Leskarac, mag. art, konzervator-restaurator

Odjel Zaštita i pohrana zaprima raznovrsnu građu umjetnina na papiru iz fonda svih zbirki kako bi se izvršio pregled i procjena zatečenog stanja. Postupak podrazumijeva istraživanje, dokumentiranje i planiranje izvođenja konzervatorsko-restauratorskih radova. Nakon donošenja odluke o potrebnim radovima izvodi se mehaničko čišćenje, zatim slijede postupci kojima nastojimo sanirati postojeća oštećenja kako bismo određenu umjetninu predstavili u najreprezentativnijem izdanju.

U restauratorskoj praksi retušem ili reintegracijom nazivamo svako toniranje, bojanje i oslikavanje oštećenih dijelova, kolorističko usklađivanje restauriranih mjesta, odnosno popuna na raznim nosiocima. Fokus restauratorskih zahvata je na maksimalnom čuvanje postojećeg tkiva, autentičnosti, integriteta, sklada materijala i tehnologije. Osnovno pravilo retuša zrcali se u njegovu isključivu ograničenju na restaurirane zone ili fragmente kojima nedostaje originalni nanos boje ili nosioca - takozvane lakune (lacunae – praznine).

Pristup konzerviranju i restauriranju slikovnica ili vrijednih knjiga koje su dijelom hrvatske kulturne baštine sličan je pristupu zaštite pisanih dokumenata, povelja, pisama, rukopisa, zemljopisnih karata i umjetnina na papiru. Osobiti se naglasak stavlja na estetsku narav umjetnina (naročito grafika i crteža) koje su često narušene lakunama. Praznine na oštećenim umjetninama remete vizualnu cjelovitost prikaza. Katkad je i najmanja intervencija toniranjem ili retuširanjem poželjnija od vizualne distrakcije. Naravno, uvijek se retuširaju samo sanirana oštećenja koja grubo nadjačavaju estetsku cjelovitost djela smetajući njegovom iščitavanju.

Suvremena estetika naglašava jedinstveni karakter umjetničkog djela kao kreacije individualne svijesti na kojoj retuš kao restauratorsko sredstvo ima važnu ulogu u onim situacijama u kojima druge metode konzervacije-restauracije ne mogu pružiti zaokruženi doživljaj cjeline.

O retuširanju (njegovoj nužnosti ili suvišnosti) vođene su, tijekom evoluiranja struke, brojne polemike unutar restauratorskih, umjetničkih i povijesno-umjetničkih krugova s raznovrsnim početnim i zaključnim gledištima. U proteklim se povijesnim razdobljima različito pristupalo opsegu takvih intervencija. Mijenjala su se i različita promišljanja, od stajališta da bi retuš trebao biti izveden imitatorski do njegove nerazlučnosti od izvornika pa sve do suprotnog gledišta kako bi trebao ostati zamjetnim. Usuglašeno je jedino stajalište da bi zahvat uvijek trebao biti reverzibilan kako bi ga se moglo modificirati, korigirati, pa čak i ukloniti ne mijenjajući vjerodostojnost originala.